

Motion till riksdagen

1988/89:N341

av Karin Falkmer m.fl. (m)

Nämnden för statens gruvegendom

De statliga insatserna för prospektering har granskats av riksdagens revisorer. Vid granskningen har konstaterats bl.a. att utfallet, framför allt vad gäller nämnden för statens gruvegendomars (NSG) prospekteringsverksamhet under de senaste tolv åren, inte varit tillfredsställande.

Analysen visar att nämndens prospektering hittills inte lett till att något fynd exploaterats eller att några fynd med full säkerhet kan sägas vara på väg mot exploatering.

Den kraftiga kritik som riktas mot NSG:s prospekteringsverksamhet delas av flertalet av de myndigheter och organisationer som hörts i ärendet.

1. Bakgrund

1.1 NSG

NSG svarar för den statliga prospekteringen. Senare uppdrog regeringen åt NSG att administrera det statliga stödet till alla prospekterande företag i Sverige. NSG:s prospekteringsverksamhet skulle ha en långsiktig inriktning och komplettera gruv- och mineralindustrins satsningar.

NSG borde sett som sin uppgift att ge gruvnäringen en framtidsinriktad bild av utvecklingen såväl inom som utom vårt lands gränser. Som rådgivande instans skulle NSG kunnat göra värdefulla insatser genom en framsynt planering med ett internationellt perspektiv på frågorna.

I stället har NSG styrt den egentliga fältprospekteringen.

Beslut om prospektering har tagits av regionalpolitiska skäl. En saklig bedömning av de bästa geologiska förutsättningarna har inte varit vägledande inför besluten. Borrningar startades där man hoppades att brytvärd malm skulle finnas. Marknadsmässiga aspekter och den grundläggande geologiska karteringen hamnade i bakgrunden.

Under tiden har oerhörda värden förlorats. Staten har under åren 1975–1987 satsat sammanlagt ca 1,3 miljarder kronor med målet att få fram ny gruvverksamhet. Omkring 920 miljoner kronor därav har gått till NSG:s prospektering.

Ännu allvarligare är att den grundläggande karteringen blivit fördröjd och pengar har satsats på fel saker.

Genom att det för prospekteringsbesluten viktigaste underlaget – den geologiska kartläggningen – försumrades, tillgodoses valen av prospekteringsområden utifrån beslutsunderlag av sämre och sämre kvalitet. Utbytet av prospekteringsansträngningarna blev också otillfredsställande.

NSG utför dels egen prospektering genom entreprenörer. Dels styr de andra bolags prospektering genom att fördela stödpengar. Denna dubbla roll är olycklig.

Mot. 1988/89
N341

1.2 NSG:s framtida roll

NSG:s ansvarsområde bör ses över. NSG bör främst vara ett kontrollorgan samt utgöra den instans som administrerar de medel som avsätts av statsmakterna för prospektering. Staten bör medverka till att berörda gruvföretag kan hålla en god framförhållning beträffande mineralförsörjning av t.ex. nickel, krom, volfram m.m. Behoven av viktiga mineraler och metaller, inte minst inom det högteknologiska området, kräver planeringsinsatser med internationella perspektiv.

En översyn av NSG:s ansvarsområde bör göras. Detta bör ges regeringen till känna.

1.3 Grundläggande kartering

Försummelser som gjorts genom åsidosättandet av satsningar på den grundläggande geologiska kartläggningen måste rättas till. Geologisk kartering ger ett sakligt underlag för var brytvärda mineraler kan finnas och var prospektering bör göras.

Även den maringeologiska karteringen av den svenska kontinentalsockeln har stor betydelse för vår framtida mineralförsörjning.

Vi stöder det av riksdagens revisorer framförda förslaget, att baskarteringen vid den centrala myndighet som ansvarar för den geologiska kartläggningen (SGU) skall förstärkas för att snabbare få fram det nödvändiga underlaget för prospektering.

2. Nordkalottprojektet

Nordkalottprojektet har varit ett internordiskt geovetenskapligt samarbetsprojekt som pågått under sju år, 1980–1986. Norge, Finland och Sverige har aktivt deltagit. Hela landområdet norr om den 66:e breddgraden i alla de tre nordiska länderna har varit föremål för samordnade geologiska undersökningar. Finansieringen har skett med medel direkt från regeringarna i respektive länder.

Internationellt har projektet väckt stort intresse, inte enbart p.g.a. sitt geovetenskapliga värde utan också som ett bevis på ett väl genomfört internordiskt samarbete. Tack vare detta projekt har vi nu ett utomordentligt geovetenskapligt basmaterial för den nordligaste delen av vårt land.

Resultaten från Nordkalottprojektets framgångsrika genomförande har lett till att de nordiska geologiska undersökningarna önskar fortsätta samarbetet i ett s.k. Mittnordenprojekt.

3. Mittnordenprojektet

Mittnordenprojektet är ett samnordiskt geovetenskapligt projekt. Dess syfte är att skapa ett modernt, allsidigt planerings- och beslutsunderlag som kan användas av myndigheter, företag och forskare. Det beräknas genomföras under en tid av sex år.

Mittnordenområdet begränsas i söder av 63:e breddgraden, d.v.s. ungefär en linje från Trollheimen i Norge, över Ulvön-Vasa till Outokumpu i Finland. Bottenviken och norra delen av Bottenhavet inkluderas, där bättre kunskaper är nödvändiga för att säkrare kunna korrelera den finska och svenska geologin.

En gemensam ansökan till Nordiska rådet om medel för planering, förberedelser och projektets igångsättande har bifallits. Nordiska rådet har hittills för åren 1987–1988 beviljat ett anslag av 950.000 Dkr för projektledning och internordiska resor.

Det egentliga arbetet inom Mittnordenprojektet skall finansieras på nationell basis. Av de deltagande länderna har hittills Finland utarbetat en detaljerad verksamhets- och kostnadsplan. Norge har beslutat delta i Mittnordenprojektet i samma omfattning som Finland. Detaljerade arbetsplaner och kostnadsberäkningar har gjorts.

Sverige har sedan starten deltagit i planeringen av Mittnordenprojektet.

3.1 Projektets syfte

Projektet syftar till att åstadkomma ett modernt geovetenskapligt basmaterial för användning inom främst miljöområdet, naturresursområdet, däribland som grund för prospektering efter malmer och industrimineral, fysisk planering, jord- och skogsbruk samt inom området geomedicin. Inom samtliga områden har geovetenskaplig kunskap och underlag fått en starkt ökad betydelse. För områdena miljövard och geomedicin skall t.ex. de naturliga bakgrundsvärdena för ett 40-tal grundämnen, däribland de viktiga tungmetallerna, tas fram. Det bör möjliggöra en bedömning av exempelvis storleken av industriella föroreningar.

Inom naturresursområdet skall industrimineral och malmförande formationer och strukturer definieras med hjälp av regionala geologiska, geofysiska och geokemiska metoder samt flygbildsundersökningar. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för prospektering.

15 baskartor i skala 1:100.000 avses att framställas. Det geokemiska materialet, som är särskilt viktigt för geomedicinen och miljöaspekterna, redovisas i form av en kartatlas enligt principen en särskild karta för varje kemiskt element och provtagningsmedium.

3.2 Finansiering

Den nationella andelen av finansieringen i Finland och Norge är beslutad och planeringen av arbetena har påbörjats. De svenska kostnaderna har beräknats till sammanlagt 62 miljoner kronor utöver kostnaderna för arbeten som SGU genomfört eller planerar att genomföra inom ramen för nu tillgängliga resurser. Av de svenska kostnaderna hänför sig 10.9 miljoner kronor till undersökningar i Bottniska viken.

Finansieringen är inte ordnad för Sveriges del. Sverige ligger geografiskt centralt inom projektområdet. Finland och Norge ser därför vårt aktiva deltagande som en nödvändighet för att projektet skall kunna genomföras. Beslut att påbörja projektet fattas således inte förrän beslut fattats om svenskt deltagande.

SGU, som står för det svenska huvudmannaskapet i samarbetsprojektet, har informerat berörda länsstyrelser. Det har lett till att landshövdingarna i länen tillsammans i skrivelse till regeringen försöker få en lösning till stånd så att medel avsätts även till aktivt svenskt deltagande i projektet.

Mot. 1988/89
N341

Länsstyrelserna i Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län framhåller att Sveriges deltagande i Mittnordenprojektet är av väsentlig betydelse från bl.a. planeringssynpunkt, naturressurssynpunkt, miljösynpunkt och näringssynpunkt.

Svenskt deltagande i Mittnordenprojektet bör möjliggöras genom att resurser tillförs projektet dels genom en omfördelning från anslagsposten till NSG, dels genom försäljning av NSG:s kronandelar.

4. Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anføres om nämnden för statens gruvegendom,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anføres om "Mittnordenprojektet".

Stockholm den 25 januari 1989

Karin Falkmer (m)

Hans Dau (m)

Eva Björne (m)

Erik Holmkvist (m)

Ingrid Hemmingsson (m)